

sinecine kitaplığı > book reviews

Yeni Kitaplar > New Books

Tuğba Öcal & Emre İzgi

Öz

Bu yazıda sinema literatürüne önemli katkılarda bulunan beş yeni eser tanıtılıyor. İngilizce yayımlanan *Kurdish Documentary Cinema in Turkey* (2016) Türkiye'de Kürt belgesel yapımını çeşitli boyutlarıyla ele alan derleme bir kitap. Bir diğer derleme ise lisansüstü öğrencilerinin çalışmalarından oluşuyor. Canan Uluyağcı'nın editörlüğünü yaptığı *Sonsuza Kadar Mutlu mu Yaşadılar?* (2016) Türkiye ve dünya sinemasından çeşitli örnekler inceleniyor. Genç akademisyenlerin yanı sıra bir ustanın eserine de yer veriyoruz; Nilgün Abisel'in *Popüler Sinema ve Film Türleri* (2017) kitabı gözden geçirilmiş haliyle yeniden karşımızda. Ali Karadoğan, *Senaryo ve Anlatı* (2016) kitabında senaryonun temel kavramlarını tanıtıyor okuyucusuna. Fırat Sayıcı tezinden ürettiği *Son Dönem Türk Sinemasında Gerçeklik* (2016) eserinde Türkiye sinemasından altı farklı filmi inceliyor.

Anahtar Sözcükler: Sinema, belgesel, tür, senaryo, gerçeklik.

Abstract

This survey introduces five new books. *Kurdish Documentary Cinema in Turkey* (2016), an edited collection published in English, examines Kurdish documentary production. Another edited collection consists of essays written by graduate students: *Sonsuza Kadar Mutlu mu Yaşadılar?* (2016), edited by Canan Uluyağcı, reviews various examples from Turkish and world cinema. The newly revised second edition of Nilgün Abisel's *Popüler Sinema ve Film Türleri* (2017) is a study of popular Hollywood genres. Ali Karadoğan in *Senaryo ve Anlatı* (2016) introduces fundamental concepts of the scenario. Finally, *Son Dönem Türk Sinemasında Gerçeklik* (2016) by Fırat Sayıcı reviews six movies from Turkish cinema.

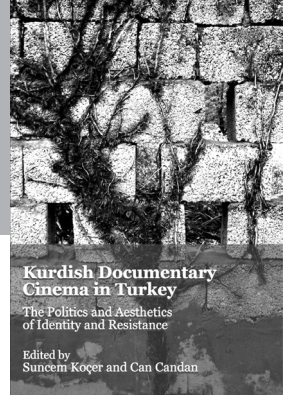
Keywords: Cinema, production of documentary, genre, scenario, reality.

Kurdish Documentary Cinema in Turkey
The Politics and Aesthetics of Identity and Resistance

Derleyen: Suncem Koçer & Can Candan

Cambridge Scholars, Newcastle upon Tyne, 2016, 269 s.

ISBN: 978-1-4438-9798-3

Suncem Koçer ve Can Candan'ın editörlüğünü yaptığı *Kurdish Documentary Cinema in Turkey: The Politics and Aesthetics of Identity and Resistance* (Türkiye'de Kürt Belgesel Sineması: Kimlik ve Direnişin Politikası ve Estetiği) Türkiye belgesel sinema üretiminde en dikkat çekici ve gelişkin örnekleri sunan Kürt yönetmenlerin işlerine odaklanıyor.

Kürt toplumsal ve politik varoluş öyküsünü aktaran belgesellerin, film teorisi araçlarıyla analiz edildiği kitapta on bir makale ve bir panel dökümü bulunuyor.

Girişbölümünden sonra, Can Candan'ın yazdığı "Kurdish Documentaries in Turkey: An Historical Overview" (Türkiye'de Kürt Belgeselleri: Tarihsel Bir Bakış Açısı) kronolojik bir perspektifle Kürt belgesel yönetmenlerine ve kurumsal girişimlerine odaklanıyor ve üretilen filmlerin içerik ile biçimsel özelliklerini analiz ediyor.

Ali Fuat Şengül tarafından kaleme alınan "Speaking Truth, Recording Reality in Kurdish: An Inquiry into the Formal Politics of Kurdish-Language Documentary Films" (Kürtçe'de Hakikati Konuşmak, Gerçekliği Kaydetmek: Kürtçe Belgesel Filmlerin Formal Politikalarına Dair Bir Analiz), Kürtçe belgesel filmler ve Türkiyeli Kürt toplumunun siyasi gündemi arasındaki ilişkinin temsil, doğruluk ve gerçeklik algısını nasıl etkilediğini anlamaya çalışıyor.

Louis Spence'in Aslı Kotaman Avcı ile yazdığı "Echoes of the Past: The Politics of Truth in the Talking Witness Documentary" (Geçmişin Yankıları: Tanıkların Konuştuğu Belgeselerde Hakikat Politikaları), *5 No'lu Cezaevi: 1980-84 (Prison Nr.5: 1980-84, Çayan Demirel, 2009)* filmini baz alarak tanık ifadeleri çerçevesinde vücut bulan belgesellerin imkanlarını ve sınırlılıklarını araştırıyor.

"The Fictive Archive: Kurdish Filmmaking in Turkey" (Kurgusal Arşiv: Türkiye'de Kürt Film Yapımı) isimli dördüncü makalede yazar Özgür Çiçek, Kürt kurmaca filmleri ve tarihsel gerçeklik arasındaki ilişkiyi betimliyor.

Ayça Çiftçi'nin yazdığı "Kurdish Films in Turkey: Claims of Truth-Telling and Convergences between Fiction and Non-Fiction" (Türkiye'de

Kürt Filmleri: Hakikati Anlatma İddiaları ve Kurmaca ile Kurmaca Olmayan Arasındaki Yakınsamalar), Kürt kurmaca ve belgesel filmlerinin, yönetmenin niyetinden bağımsız olarak, toplumsal gerçekliği refere ettiğini ve Kürt toplumunda filmlerin gerçekçiliğine yapılan vurgunun politik gündemle yakın bir ilişkisi olduğunu öne sürüyor.

“Negotiating Clashing Truths: Critical Responses to the Observational Documentary Mode in *On the Way to School*”da (Çarpışan Hakikatlerin Müzakeresi: *İki Dil Bir Bavul*'daki Katılımcı Belgesel Formuna Eleştirel Tepkiler) Zeynep Yaşar, *İki Dil Bir Bavul (On the Way to School*, Orhan Eskiköy & Özgür Doğan, 2008) filmi etrafında gelişen politik tartışmaları ele alıyor.

Suncem Koçer'in yazdığı, *Ez Firiya Tu Mayî Li Cih (I Flew You Stayed/Ben Uçtum Sen Kaldın): An Example of Domestic Ethnography (Ben Uçtum Sen Kaldın: Bir Domestik Etnografi Örneği)*, belgesel üretim sürecinin, yönetmenin kendi kimliğini resmi ideolojiyle bir çarpışma aracı olarak keşfetmesi sürecine nasıl evrildiğini ortaya koyuyor.

Regarding North: *Bakur and the Crystallization of Cinematic Censorship in Turkey*'de (Kuzeye Geline: *Bakur* ve Türkiye'de Sinema Sansürünün Kristalizasyonu) Josh Carney, *Bakur* (Çayan Demirel & Ertuğrul Mavioğlu, 2015) filminin uğradığı sansür deneyiminden yola çıkarak, Türkiye film endüstrisinin her dönem güncel konularından biri olan sansürün boyutlarını anlamaya çalışıyor.

Suncem Koçer, “Circuits of Censorship in Kurdish Documentary Cinema: The Case of Kazim Öz's *Demsala Dawî: Şewaxan (The Last Season: Shawaks)*” (Kürt Belgesel Sinemasında Kazim Öz'ün Filmi *Son Mevsim: Şavaklar* Vakası) isimli makalesinde *Demsala Dawî: Şewaxan (Son Mevsim: Şavaklar*, Kazim Öz, 2009) filminin üretim sürecine dair etnografik bir gözlem sunuyor ve sansürün bağlayıcı olduğu kadar film söylemini etkileme niteliğinin izini sürüyor.

Kevin Smets ve Hamdi Akkaya, “Conflict and Resistance on Screen: On the Films of Halil Dağ” (Ekranada Çatışma ve Direniş: Halil Dağ'ın Filmleri Üzerine) isimli onuncu makalede, Halil Dağ'ın aktivist videodan ulus aşırı üretime dek değişen sinema skalası masaya yatırılıyor.

Nagehan Uskan Selvelli ise “Kurdish Documentary Activism as a Means of Existence” (Bir Varoluş Aracı Olarak Kürt Belgesel Aktivizmi) isimli son makalede, belgeselin Kürt toplumunun görünmez kılınma sürecine bir tepki olarak araçsallaşmasını inceliyor.

Kitabın son bölümü ise “The Plenary Panel on Kurdish Documentary Cinema at the 17th Visible Evidence Conference -with a critical introduction by Alisa Lebow-” (17. Görsel Kanıt Konferansı’nda Kürt Belgesel Sineması Üzerine Genel Panel -Alisa Lebow’un Eleştirel Sunuşu ile-) başlığını taşıyor ve Kazım Öz, Mizgin Müjde Arslan ile Çayan Demirel’in kendi belgesel üretim süreçlerini ve politik deneyimlerini tartıştığı panel sunumlarını okuyucuya taşıyor.

Son Dönem Türk Sinemasında Gerçekçilik
1990 Sonrası Sinemamızda Gerçekçi İzler, Filmler ve
Yönetmenler

Fırat Sayıcı

Literatürk, Konya, 2016, 187 s.

ISBN: 978-605-337-100-7

Fırat Sayıcı’nın sinema okurlarıyla buluşan ilk kitabı, *Son Dönem Türk Sinemasında Gerçekçilik* yazarın 2011 yılında tamamladığı “1990 Sonrası Türk Sinemasında Gerçekçilik” tezinden uyarlanmış

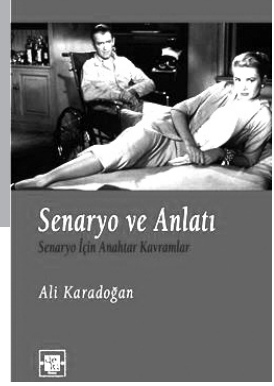
bir çalışma. Gerçekçi sinema örneklerinin insanın varoluşuna dair söylemler barındırdığı ve dünya sinemasının en başarılı akımlarının gerçekçilik temeli üzerine inşa edildiği savlarından yola çıkılan çalışmada üç ana bölüm yer almaktadır. Birinci bölüme sanat, sinema ve gerçekçilik ilişkisini irdeleyerek giriş yapan yazar kısaca sinemanın gerçekçi kuramcılarına değiniyor, bu bölümü gerçekçi kuramdan etkilenen akımları ve gerçekçi sinemanın temel özelliklerini inceleyerek bitiriyor. 1990 öncesinde Türkiye’deki yönetmenlerin “gerçekçi üslubu yardımcı bir öğe” olarak kullandıklarını, sonrasında ise gerçekçiliğin temel bir araç haline geldiğini ileri süren Sayıcı, kitabın ikinci bölümünde Türkiye sinemasını iki döneme ayırırken bu düşüncüyü temel alıyor. 1990 öncesi ve sonrasının sosyokültürel ve siyasi ortamını aktardıktan sonra bu dönemlerin sinemasına dair genel bir bakış sunuyor. Son bölümde ise tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlediği altı filmi tarihsel film eleştirisinden faydalanarak inceliyor. Çalışmada yer alan filmler ise; *C Blok* (Zeki Demirkubuz, 1994), *Mayıs Sıkıntısı* (Nuri Bilge Ceylan, 1999), *Yazı Tura* (Uğur Yücel, 2004), *Meleğin Düşüşü* (Semih Kaplanoğlu, 2005), *Çoğunluk* (Seren Yüce, 2010) ve *Gölgeler ve Suretler*’dir (Derviş Zaim, 2010).

Senaryo ve Anlatı
Senaryo İçin Anahtar Kavramlar

Ali Karadoğan

De Ki, Ankara, 2016, 160 s.

ISBN: 978-9944-492-179-9

Türkçe sinema literatürüne önemli katkılar sunmuş derlemelerinden ve yazarı olduğu kitaplardan tanıdığımız Ali Karadoğan, bu kez bir senaryo kitabıyla karşımızda.

Ancak bu kitap alışık olduğumuz senaryo kitaplarından oldukça farklı. Örneğin kitabı karıştırırken senaryoyla ilgili eserlerde görmeye aşına olduğumuz senaryo taslak ya da örnekleriyle karşılaşmıyoruz. Yazarın cümleleriyle ifade etmek gerekirse *Senaryo ve Anlatı*, “bir yazım kitabı olarak değil de senaryoyla ilişkili kavramların açıklandığı bir kitap olarak” tasarlanmış. Senaryo yazmaya başlamadan önce “senaryo yazımı tarihinin oluşturduğu fikri yapının iyi kavranması gerektiği” anlayışıyla yola çıkan Karadoğan, farklı biçimlere yer verdiği kitabını on dört ana bölümde yapılandırıyor. “Anlatı”, “Anlatım”, “Anlatı Yapısı Modelleri”, “Klasik Yapı” ve “Açık Paradigma” başlıklı ilk altı bölümde anlatı ve anlatımın ne olduğu, mimetik ve diegetik anlatım kuramları, farklı anlatı yapılarının özelliklerini açıklıyor. Olay örgüsünü ve olay örgüsünün öykü ile ilişkisini incelediği “Klasik Yapı ve Ögeleri” bölümünden sonra “Sinematografik Zaman”, “Sinematografik Uzam” ve “Karakterler” bölümlerine yer veriyor. “Parçadan Bütüne” bölümünde filmin en küçük birimi olan çekimle başlayıp sahne ve sekansın ne olduğunu ve bu parçaların bütünle ilişkisini irdeliyor. “Bakış Açısı: Kim Konuşuyor, Kim Görüyor?” bölümünde ise anlatıcı ve perspektifi yönlendiren karakter arasındaki farka açıklık getiren yazar, “Diyalog” başlığı altında, bir diyalogun nasıl yazılacağına değil diyalogun işlevlerine yer veriyor. Konseptten resimli taslağa (story board) sekiz basamaklı “Senaryo Yazımının Aşamaları”nı kısaca aktardıktan sonra “Bazı Kavramlar” bölümünde okuyucusuna küçük bir başvuru kaynağı sunuyor. Karadoğan’ın kitabını sonlandırırken *The Barefoot Contessa* (Çıplak Ayaklı Kontes, Joseph L. Mankiewicz, 1954) filminde bir senaryo yazarını canlandıran Humphrey Bogart’tan yaptığı alıntı, eserin yaklaşımını okuyucusuna sunar nitelikte: “Senaryo mantıklı olmak zorundadır, ama hayat değil.”

Sonsuza Kadar Mutlu mu Yaşadılar?
Melodramdan Gerçekliğe Film Okumaları

Derleyen: Canan Uluyağcı

Doruk, İstanbul, 2016, 205 s.

ISBN: 978-975-553-1663-7

**Sonsuza Kadar Mutlu
mu Yaşadılar?**

Melodramdan Gerçekliğe Film Okumaları
Derleyen: Canan Uluyağcı

Canan Uluyağcı'nın derlediği ve Seçil Bükler'in önsözünü yazarak katkı sunduğu *Sonsuza Kadar Mutlu mu Yaşadılar?* dokuz farklı yazarın kaleminden çıkan makalelerden oluşuyor.

Kitabın belki de en değerli yanı, literatüre genç yazarların -lisansüstü öğrencilerinin- seslerini, sözlerini kazandırmış olması. Her filmin bir bulmaca olduğunu düşünen Uluyağcı'nın deyiimiyle “bulmaca meraklısı bu yazarlar” bir kavramdan yola çıkarak Türkiye ve dünya sinemasından farklı örnekleri “çözmeye çalışıyorlar”.

Selen Gökçem, “‘Sonsuza Kadar Mutlu Yaşadılar’ Mitinin Çağdaş Söylemi: *Uyuyan Güzel* Filminin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Masal ve Mitler Üzerinden İncelenmesi” adlı makalede toplumsal cinsiyet ilişkilerini sinemanın önemli kavramlarından röntgencilik ve ölümle ilişkilendirerek inceliyor.

“Epik ile Absürd Arasında *The Meaning of Life*” makalesinin yazarları Yavuz Akyıldız ve Erman Bostan, Brecht'in yabancılaşma kavramından faydalanarak filmin yapısını çözümlenmeye girişiyorlar. Bükler'in de belirttiği gibi “çözümlemeyi parçalara ayırarak ve yazının da sürekliliğini kırarak filmin belleksizleşmeye saldırı düzenlediğini” gösteriyorlar.

Hakan Aşkan, “Hipergerçeklik Evreninde Sinema: *Simone*” yazısında Jean Baudrillard'ın çağdaş toplumsal “zeitgeist'in görsellik ve sinemayla ilişkili olduğu belirlemesini temel alıyor. Simülasyon ve simülakr kavramları ışığında “gerçekliğin kendini sinema aracılığıyla, kurgusal evrenle onarmaya” çalıştığı tespitiyle mitlerin ve yönetmenin çağımızdaki konumunu sorguluyor.

Serhat Koca, “Üç Maymun Bağlamında Sinemada Biçem” makalesine, sinemada biçemin bir anlatım aracı olarak gelişimini ve 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye sineması yönetmenlerinin gerçekleştirdikleri yenilikçi atılımı konu edinerek giriş yapıyor. Sonrasında ise Nuri Bilge Ceylan'ın Üç Maymun filminde “çok bilindik melodram kalıplarını kullanmasına rağmen biçemsel dokunuşlarla” içeriğin anlamını nasıl değiştirdiğine odaklanıyor.

“Almanya’da Yaşayan Türkler Üzerine Bir Değerlendirme: *Almanya Acı Vatan ve Duvara Karşı* Filmlerinin Eleştirel Ekonomi Politik Çözümlemesi” adlı yazıda Onur Oğur, 1979 ve 2004 yapımı iki film üzerinden göçmenlerin yaşamlarını ekonomik yapı ve kimlik politikaları aracılığıyla değerlendiriyor. İlk dönem ve üçüncü dönem göçmen ailelerin kendi içine kapanma ya da uyum sağlama ikilemi doğrultusunda değişen kimlik algılarını ve “geri dönme” fikrinin ortadan kalkmasını inceleyen yazar Almanlar için ise soya dayalı “vatandaşlık” anlayışının değişmediğini vurguluyor.

Nergiz Karadaş, “Sinematografik Duruşuyla Beyazperdede Eskişehir” makalesinde 1950’li yılların başından 2000’lerin sonuna uzanan geniş bir örnekleme, farklı filmlerde yer alan Eskişehir imgesini ve sinema-kent ilişkisini konu ediniyor. Kurucu öge olarak filmlerde yer alması da Eskişehir’in hikayeye katkı yaparak “varlığını duyumsattığı” sonucuna varıyor.

“Zamandan Mekâna, Mekândan Kimliğe İki Film ve Dönem Arasında Yolculuk: *Selvi Boylum Al Yazmalım* ve *Araf*” makalesinde Özgür Çalışkan farklı sinema dillerine rağmen birbirini çağrıştıran iki filmin içinde yer aldıkları dönemle kurdukları zaman ve mekân ilişkilerinin benzerlik ve farklılıklarına odaklanıyor. Bu ilişkiler aracılığıyla kimlikte yaşanan dönüşümleri göz önüne sererken ses kullanımı gibi biçimsel öğelere başvuruyor.

Son makale olan “İlk Bakıştan Son Bakışa Aşkın Çözülüşüne Bir Tanıklık: Melodramdan Gerçekliğe *Son Kuşlar*”da Onurhan Demirkol, anlatının melodramdan gerçekliğe doğru izlediği yolu incelerken aşkın metalaşmasını çalışmasının merkezine alıyor. Büker’in deyiimiyle filmde “aşk kaderi belirlemiyor, ekonomik koşullar belirleyici öge”.

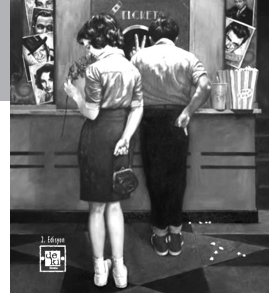
Popüler Sinema ve Film Türleri

Nilgün Abisel

De Ki, Ankara, 2017 (2. Edisyon), 269 s.

ISBN: 978-9944-492-81-2

Popüler Sinema
ve Film Türleri
Nilgün Abisel

Türkiye sinema literatürünün önemli yazarlarından Nilgün Abisel'in 1995 tarihli *Popüler Sinema ve Türler* isimli eseri, gözden geçirilmiş yeni edisyonuyla *Popüler Sinema ve Film Türleri* adıyla De ki yayınevi tarafından 2017 Ocak tarihinde yayımlandı. Tür (Genre) kuramının Hollywood temelli popüler sinema üretim çerçevesinde ele alındığı kitap dört ana bölümden oluşuyor. "Hollywood ve Film Türleri" ismini taşıyan ilk bölümde, 1930'lardan itibaren ABD film endüstrisinde üretim sürecinin en önemli belirleyeni olan stüdyo sisteminin genel özelliklerine ve bu sistemin sinemadaki tür sınıflandırmasını nasıl şekillendirdiğine yer veriliyor. Ekonomik ve politik dinamiklerin, film üretim ve pazarlama sürecini şekillendirmesiyle ortaya çıkan kategorik uyuşumların popüler sinema olgusunu gündeme getirmesi ve bu öbikleşmenin yarattığı huzursuzluğun film eleştirisi geleneğini nasıl geliştirdiği ele alınıyor. Bölümün sonunda filmlerin konu, tema ve teknik nitelikler yönünden nasıl sınıflandırılabilceği ve bu sınıflandırmalar sonucunda ortaya çıkan türlerde anlatı özelliklerinin taslağı oluşturuluyor.

Kitabın ikinci bölümü, Hollywood sinemasının önemli ve ayırt edici türlerinden biri olan "Western" adını taşıyor. Western türüne dair sinemasal bir kategorizasyon oluşturulmadan önce dahi türe ait film örneklerinin üretildiği popüler sinemada, adı geçen türün tarihsel gelişimi örnek eserler ve yönetmenlerle okuyucuya sunuluyor. Kolonyal anlamlandırmalar neticesinde ortaya çıkan "Vahşi Batı" ve "Özgür Birey" imgelerinin filmlere nasıl nüfuz ettiğini araştıran yazar türün öykü, tema ve karakter özelliklerini detaylı bir şekilde inceleyip bölüm finalinde anlatımın görsel niteliklerine değiniyor.

Kitabın üçüncü bölümü, westernin ulusal ve tarihsel olarak sınırlı yanlarını aşip evrensel ve uzun ömürlü bir tür olan "Korku Sineması"na ayrılıyor. Bölümde öncelikle korku kavramının psikolojik boyutları toplumsal ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde ele alınıyor. Savaşlar ve toplu yıkımlar içeren bir tarih içerisinde türün nasıl bir gelişim rotası izlediği ve ucuz bir eğlence aracından ciddi bir sanat eserine nasıl dönüştüğü anlatılıyor. Türün kendi içindeki sınıflandırılma çabalarına

değinen Abisel, anlatı öğelerini tespit ettikten sonra “Canavar-Kahraman-Kurban” kavramalarını ayrı bir başlıkta inceliyor. Bölümün kapanışı görsel anlatıma değinilerek yapılıyor.

Kitabın son bölümü “Müzikal Filmler” adını taşıyor ve diğer popüler türlerden özellikle *gerçekmişgibilik* niteliğini taşınamamasıyla ayırt edilen müzikal türünün incelenmesine ayrılıyor. Türün tarihsel gelişimi, eğlence ve müzik ilişkisinin aktarımıyla başlayıp örnek filmlerle ilerliyor. Özellikle salt eğlence aracı olarak görülmesi ve kaçış psikolojisini tetikleyici olarak bulunması nedeniyle sert eleştirilere maruz kalan türe yapılan eleştiriler ana hatlarıyla veriliyor. Tür için oldukça önemli bir öğe olması nedeniyle yazar dans konusunu ayrı bir başlıkta inceliyor. Daha önceki bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de, türün öykü yapısı etraflıca ele alınıyor ve son olarak ütopyik ve tiyatral nitelikler taşıyan görsel üslup inceleniyor.